

“Sobre Veritat i Mentida en sentit extramoral.

Introducció.

Nietzsche parteix d'una concepció de la realitat on es deixa veure clarament l'herència d'Heràclit: la realitat no és més que un canvi incessant. Contràriament a Plató, els sentits no ens enganyen, perquè aquests ens mostren una realitat que canvia contínuament, i aquesta és per a Nietzsche la realitat autèntica. Però perquè la Raó pugui treballar necessitat “fixar” d'alguna manera aquest canvi continu que és la realitat i això ho fa mitjançant el llenguatge i l'intent de metàfores, les quals, després, es converteixen en conceptes. Mitjançant els conceptes podem aturar en certa manera aquesta realitat canviant. Per exemple, hi ha una quantitat innombrable d'éssers humans, tots diferents (fins i tot un mateix ésser humà canvia constantment, no és sempre el mateix). No obstant això, mitjançant el concepte d'“ésser humà” eliminem totes aquestes diferències, com si per sota de totes aquestes hi hagués alguna cosa que fos idèntica, alguna cosa que romangués en tots els casos individuals. Però en la realitat, l'única cosa que hi ha són els individus diferents entre ells i sempre canviant.

Però (tornem-hi) la Raó necessita crear aquests conceptes per poder treballar, per poder fer comprensible i pensable el món. Per tant, no són els sentits la causa de l'error, com afirmava Plató –ja que aquests ens mostren la realitat tal i com és-, sinó la Raó, que en lloc de reflectir la realitat en crea una altra de diferent –la d'aquest món de conceptes- i ens fa creure que la diversitat que captem amb els sentits és només una cosa superficial, una simple aparença, un engany, que allò vertaderament real és la unitat expressada per aquest concepte, simple creació de la Raó, fruit d'un pacte.

Nietzsche defensa, així, una postura nominalista segons la qual el coneixement seguiria el procés següent:

- a) Primitivament només hi ha sensacions. Cada una d'aquestes és única i exclusiva, car el món està en canvi continu i les coses no són mai idèntiques.
- b) Aquestes sensacions produeixen en la nostra ment certes imatges.
- c) Fixem d'alguna manera aquestes imatges i, abstraient allò que hi ha de comú en elles, creem els conceptes.
- d) Un pacte interessat obliga a tots a utilitzar els mateixos conceptes. Més tard el costum ens fa creure que són allò autènticament real, i construïm la nostra vida d'acord amb aquests. Necessitem creure en la seva existència ja que, si no, no podríem sobreviure en un món sempre canviant. Però oblidem que aquests conceptes, en un principi, només eren una manera d'expressar metafòricament una realitat de la qual, si no fos així, no hauríem pogut dir res.

L'instrument mitjançant el qual la Raó "fixa" o "petrifica" la realitat per mitjà de conceptes és el llenguatge. Mitjançant les paraules donem expressió a aquests conceptes que ha creat la Raó, i oblidem que totes les coses que hem tancat sota aquelles paraules són diferents entre elles; arribem a creure que hi ha l'"ésser humà" i ens oblidem que només hi ha éssers humans concrets.

A més, el llenguatge fa que creguem en l'existència de coses que suposem que són les causants dels fets que ocorren en la realitat, ja que des del punt de vista científic i racional qualsevol fet ha d'estar causat per alguna cosa. La Raó necessita creure en l'existència de causes i així poder explicar més fàcilment la realitat; per contra, Nietzsche pensa (seguint Hume) que no hi ha causes sinó coses que se succeeixen les unes a les altres d'una manera regular i que, per costum, acabem anomenant causes. La mateixa cosa passa amb el concepte de subjecte. El llenguatge col·loca subjectes on no hi ha més que un canvi continuat, i així criem en la realitat del "jo", l'"ànima" o "Déu", en el fons, paraules sense cap base real. Així doncs, el llenguatge deforma la realitat, l'emascara i ens enganya ("sedueix el nostre pensament").

Científics i filòsofs no sols han inventat un món fictici de conceptes fixos, sinó una cosa que és pitjor, han oblidat que aquest món és inventat i li han donat un caràcter d'autèntica realitat. Mentre que la vertadera realitat (la que experimentem i vivim sensorialment), de la qual ells partiren per a construir-ne la falsa realitat de conceptes, la menyspreen tot considerant-la errònia i aparent.

La "Història de la Filosofia" no és, així, més que la història d'aquest error, un error que es consolidà amb Plató quan distingí entre el món dels sentits i el món de les idees, i digué que aquest darrer era l'autènticament real. El cristianisme, posteriorment, mantingué aquella distinció i convertí el món de les idees de Plató en el més enllà. Aquesta distinció també es troba en Kant (al qual Nietzsche critica igualment), però amb uns altres termes. "fenomen" i "noümen". Segons Nietzsche, només hi ha els fenòmens (als quals anomena aparences), només ells són reals. Per tot això, la distinció entre món real i aparent, d'origen platònic, no té sentit per a Nietzsche: el món aparent és l'únic real.

Nietzsche pretén ser el corrector d'aquest error i tornar al món dels sentits la seva categoria d'autèntica realitat, i fer-nos veure que el món dels conceptes creats per la Raó mitjançant el llenguatge és, en realitat, el fictici. És cert que, a les ciències, tots aquests conceptes els resulten còmodes per al seu treball. Però que siguin còmodes no vol dir que siguin vertaders. Per tant, hem de rebutjar la pretensió que la ciència i la filosofia estan orientades per la voluntat de veritat, és a dir, pel desig desinteressat de conèixer la veritat pel que fa a la realitat. Res d'això és cert, segons Nietzsche, ja que no són més que l'intent per part de la majoria d'éssers humans d'interpretar la realitat de la manera com més els interessa, creant-ne per això la pròpia realitat de conceptes fixos. La veritat per a la ciència és allò al que creu que fa referència per mitjà dels seus conceptes. Però, per a Nietzsche, aquella "veritat" no és més que una ficció: no és veritat que hi hagi l'"ésser humà" o la "fulla"; només hi ha éssers humans individuals i fulles individuals.

Aquesta “veritat” procedeix d’allò que Nietzsche anomena perspectivisme. Per a ell conèixer no és més que interpretar els fets; el món de les aparences pot ser interpretat de moltes maneres (tantes com éssers humans hi ha), segons la perspectiva des d’on la fem. Interpretar és subjectivitzar, depèn sempre d’un punt de vista. La veritat de què estem acostumats a parlar depèn, així, d’un punt de vista que s’ha imposat a través de costum, i ens ajuda a viure perquè és útil. Però no és més que una mentida enganyadora, una ficció, una mentida en sentit extramoral.

Però si els conceptes no ens permeten conèixer l’autèntica realitat, ¿com podríem arribar a parlar d’aquesta? Segons Nietzsche, per mitjà del llenguatge metafòric propi de l’art. Aquest llenguatge ens allunya del dogmatisme, de la creença que allò del que parlem és l’única veritat possible, i permetrà acceptar uns altres punts de vista. En l’art, les metàfores estan sempre obertes a noves interpretacions que només eren això, metàfores. Hem passat d’utilitzar metàfores, a creure-les l’única veritat possible, a ser utilitzats per aquestes. I això és el que Nietzsche critica, que hàgim convertit un punt de vista en l’única cosa possible. Per contra, les metàfores que utilitza l’art sempre tenen en compte que són possibles uns altres punts de vista tan valuosos i tan “vertaders” com el nostre”. A més, permeten el desenvolupament de l’aspecte creatiu de l’ésser humà, un aspecte important perquè expressa aquell afany de superació, aquella voluntat de poder que és pròpia dels éssers humans.

SEGUIMENT PER PARÀGRAFS

& 1. Nietzsche comença la narració a la manera d’una faula, mite o paràbola. No és casualitat que procedeixi d’aquesta manera: al llarg del text ens parlarà de l’atracció que senten els éssers humans cap aquest tipus de relats, ja que, en aquests, l’ésser humà deixa en llibertat d’acció el seu vessant artístic i, en identificar-se amb les històries contades, aconseguix escapar, tot i que sigui circumstancialment, de l’estreta cotilla que la llengua i la ciència han anat establint a l’entorn de la seva vida i a la manera de captar la realitat.

A través d’aquesta faula i d’una manera irònica, Nietzsche ens parla d’un “suposat” món (en realitat no tan suposat) on certs animals inventaren el coneixement i, per això, es cregueren una mica especials. El temps acabà per demostrar-ne la falsedat de les pretensions perquè, a l’igual que la resta dels éssers vius, també ells acabaren per desaparèixer; la seva molt esbombada intel·ligència no els serví per a sobreviure. No foren més que una busca de pols en la presència eterna de l’univers, el qual ja existia abans que ells estiguessin presents i continuarà existint sense que sigui necessària la seva presència.

Per mitjà d’aquesta breu narració, Nietzsche pretén fer-nos entendre que allò del qual els éssers humans ens sentim tan orgullosos, la nostra intel·ligència (que, de fet, ens serveix per a autodefinir-nos davant dels altres éssers vius i ens col·loca així en un fals pla de superioritat), és en realitat una cosa que està basada en una falsa creença. És fals que nosaltres puguem arribar

a conèixer sobre les coses: el coneixement no és més que un invent nostre: “animals llestos inventaren el coneixement” per a poder sobreviure.

El problema de l'ésser humà és que es creu un ésser especial dins del cosmos pel fet de posseir la capacitat de raciocini. Cau, així, en un complet antropocentrisme que el du a creure's el centre de tot.

2. Nietzsche comença presentant una idea que desenvoluparà en el paràgraf següent: el coneixement és el recurs que utilitza l'ésser humà més dèbil de la natura (l'ésser humà) per a subsistir. Mitjançant la seva possessió aquest ésser acaba considerant-se ell mateix com una cosa especial, s'infla de supèrbia i mira amb aire compassiu i superior a aquells altres éssers vius tan “infeliços” que no han aconseguit escapar del pou dels instints que els empresonen i els condicionen. La intel·ligència i el coneixement, de què estem tan orgullosos, són els causants de l'enganyosa concepció que tenim de la vida, de la falsa imatge que ens hem creat d'aquesta.

Nota curiosa. Lessing fou un literat alemany el fill del qual morí l'endemà de néixer. D'aquí que Nietzsche ens digui que fugí tan ràpidament de l'existència.

3. La intel·ligència és l'instrument que hem inventat i utilitzat els éssers humans per compensar la nostra debilitat biològica. L'ésser humà, com és dèbil per natura, ha de fingir per sobreviure, ha de mentir. Per això utilitza la intel·ligència. Aquest fingiment ens du a la mentida com a mitjà de subsistència. D'aquesta manera, i per primera vegada en el text, veritat i mentida, apareixen ja com dos pols oposats. No obstant això, cal distingir entre dos sentits molt diferents d'aquests conceptes. L'un d'aquests seria un sentit moral: “l'engany”, la llagoteria, la mentida i el frau, la difamació”. Segons aquest sentit, la mentida faria referència a l'acte d'emascarar-nos davant dels altres, d'ocultar-los la nostra autèntica personalitat i els nostres sentiments, amb l'ànim d'enganyar-los i, d'aquesta manera, traure'n algun profit.

Hi ha un altre sentit de mentida, pel qual Nietzsche s'interessa molt més i en el qual aprofundirà al llarg del text. Es tracta de la mentida en sentit extra-moral. Aquest sentit fa referència a que l'ésser humà per la seva pròpia constitució física (per la manera com estan constituïts els seus sentits), és incapaç d'accedir al coneixement autèntic de la realitat car sempre estarà condicionat de manera inevitable per la seva manera (única i exclusiva per a ell) de percebre les coses. A més, mitjançant el llenguatge i els conceptes ens allunyem cada vegada més d'aquella realitat que en ella mateixa ens resulta inaccessible. És, doncs, un sentit referit exclusivament al coneixement.

¿Com serem capaços de conèixer l'autèntica realitat de les coses, quan ni tan sols ho som de conèixer-nos nosaltres mateixos? Nietzsche s'oposa, així, a la màxima socràtica del “coneix-te a tu mateix” assenyalant la impossibilitat d'establir aquest autoconeixement: la consciència “orgullosa i impostora”, ens enganya, ens impedeix conèixer la nostra part instintiva i pulsional.

Però aquest desconeixement d'un mateix, en el fons, a l'ésser gregari li resulta beneficiós perquè li impedeix conèixer l'autèntic caràcter de la seva natura (desprietat, cobejós, assassí, etc..). En realitat hauria d'estar-ne content que la ignorància li impedeixi captar aquesta veritat més profunda: que en el fons, des de la seva pròpia moral, no és més que un cruel i un malvat. No queda, doncs, ja lloc per al bon salvatge de què parla Rousseau: l'ésser humà no és bo per natura ni és la societat la que el perverteix. El seu caràcter és com el d'un tigre que hem domesticat perquè pugui exhibir-se en un circ però que, en el fons, continua sent un tigre, i en qualsevol moment pot tornar a actuar com a tal.

4. L'individu desitja viure en societat, diu Nietzsche (per necessitat, per fastigueig), i per aconseguir aquest objectiu vital utilitza la intel·ligència ¿Quin paper juga la intel·ligència en aquest procés de socialització? Mitjançant aquesta els éssers humans estableixen un pacte de convivència (una mena de tractat de pau). Nietzsche s'allunya així de Rousseau i s'acosta a Hobbes: l'estat de natura és un estat salvatge, de lluita constant de tots contra tots. I és per evitar aquest estat pel que s'imposa aquest pacte que assegura una situació pacífica i posa, així, les bases per l'establiment de la societat.

Però aquest pacte social té unes altres conseqüències d'enorme interès per al problema que a Nietzsche preocupa, el problema de la veritat. Mitjançant aquest pacte els éssers humans també estableixen d'una manera convencional què és la veritat. A partir d'aquest moment, doncs, es considerarà vertader allò que queda legitimat com a tal pel llenguatge. Així, per exemple, si tots assenyalen cap a un mateix objecte i diem: "Aquesta fulla és verda", donarem per sentat que aquesta afirmació és vertadera, i qui digui "Aquesta fulla és roja", o estarà equivocat o estarà mentint-nos. El llenguatge té, d'aquesta manera, un importantíssim paper en l'establiment de la "veritat" social, ja que l'ús d'una paraula o altra donarà al nostre pensament el caràcter vertader o fals.

Aquell individu que no utilitza les paraules d'acord amb les normes establertes (mitjançant aquella convenció) serà catalogat de mentider, i quan l'esmentada mentida causi un perjudici al benestar social, aleshores la societat perdrà la confiança en els esmentats individus.

Al final del paràgraf, Nietzsche fa una crítica a la noció de veritat considerada tradicionalment com a vàlida: la veritat com a correspondència (Coincideixen les designacions, les expressions, i les coses?). Segons aquesta teoria, una proposició serà vertadera si es correspon amb els fets descrits per aquesta; en cas contrari serà falsa. Nietzsche s'oposarà a aquesta concepció de la veritat perquè per a ell la veritat no és més que una ficció, una convenció establerta pels éssers humans per a poder entendre's i poder conèixer la realitat.

& 5. El llenguatge, que és l'instrument mitjançant el qual pretenem establir allò que és vertader i allò que és fals, és una convenció que deforma i amaga l'autèntica realitat. Però ens oblidem d'aquell pacte i pensem que les paraules i les coses sí que coincideixen. El suposat impuls cap a

la veritat que els humans manifestem a través del llenguatge parteix ja d'una base errònia. Les úniques veritats que ens resulten accessibles per mitjà d'aquest no són més que tautologies, és a dir, veritats que ho són en base a la seva definició, la qual ha estat establerta per nosaltres mateixos. Però no ens subministren cap informació nova pel que fa a la realitat (A = A, no facilita cap informació nova: la bola és rodona. La condició de rodó ja és implícita en bola).

Una prova clara que el llenguatge no coincideix amb la realitat la trobem en el procés de formació de les paraules. ¿Què és, exactament, una paraula? Nietzsche fa el següent recorregut sobre les distintes fases de la formació de les paraules.

1. L'ésser humà entra en contacte (per mitjà dels sentits) amb la realitat canviant exterior que actua com un estímul i provoca una reacció en el nostre sistema nerviós. Segons Nietzsche, de l'existència d'aquest estímul nerviós no podem concloure que existeixi alguna cosa fora de nosaltres que sigui causa d'aquest estímul.

2. Aquests estímuls captats a través dels sentits creen en la nostra ment una imatge que pretén ser una còpia de la reacció provocada per la realitat exterior a nosaltres. Però tota còpia sol ser defectuosa o, com diria Nietzsche, es converteix en una metàfora de l'original, i com a tal l'emascara.

3. Al mateix temps, intentem transmetre aquesta imatge mental als altres per mitjà d'un so articulat que és allò que pròpiament anomenem paraula i que, per tant, pretén ser un reflex (una segona còpia) d'aquella imatge mental que, alhora, intenta reflectir l'estímul nerviós produït per un objecte exterior a nosaltres:

Realitat canviant ----   -----Estímul nerviós   -----Imatge   -----Paraula

Veiem així, com al llarg de tot aquest procés l'experiència originària va passant per una sèrie d'intermediaris que necessàriament van modificant-la, fins al punt que podem arribar a plantejar-nos si, efectivament, hi ha una relació entre aquella realitat inicialment experimentada i el so amb què finalment pretenem referir-nos-hi. Les conseqüències que s'extrauen d'aquesta reflexió són molt importants, ja que el duen a concloure que la pretesa autèntica realitat (la "cosa en si" de la qual parlava Kant) no podrà mai ser transmesa o expressada per mitjà del llenguatge. El llenguatge, doncs, transforma la realitat originària i l'expressa d'una manera metafòrica; i mitjançant aquestes metàfores acabem perdent l'autèntic caràcter originari de les coses.

Al llarg d'aquest paràgraf ens trobem també amb una sèrie d'exemples que demostren el rebuig de Nietzsche a la teoria de la correspondència i la seva defensa del caràcter convencional del llenguatge. D'aquesta manera, la teoria de Nietzsche ens du cap a un cert escepticisme: tota especulació i tota pretensió de veritat són negades, ja que es recolzen en un llenguatge (llenguatge i pensament no poden existir l'un sense l'altre) que s'ha format a partir d'un interès il·lògic que no té res a veure amb l'autèntica realitat, de la qual no és manifestació sinó d'una manera retorçada i enganyadora.

Observació/Contradicció. Nietzsche també està emprant el llenguatge que tant menysprea per a comunicar-ne les seves idees.

& 6 i 7 Nietzsche continua insistint en el procés de formació dels conceptes. Si tinguéssim un conjunt infinit de paraules, cada una de les quals designés una experiència única i irrepetible, no hi hauria cap problema (tindríem d'altres problemes: la impossibilitat per comunicar-nos). L'autèntic problema comença quan amb una única paraula (convertida en concepte) intentem referir-nos a un conjunt ampli de coses que són, només, aproximadament, similars però mai no idèntiques. Per tant, no té sentit l'aplicació d'un concepte a coses que entre elles mateixes no són idèntiques tractant de fondre-les en una unitat impossible i no justificada.

És evident que la crítica de Nietzsche arriba de ple al pensament platònic i a la tan coneguda teoria de les idees que Plató formula. Nietzsche reivindica allò individual i allò diferent perquè és allò real, encara que resulti inaccessible per al llenguatge. No obstant això, Nietzsche és conscient que la seva pròpia distinció entre allò individual i allò general és tan arbitrària com qualsevol altra, perquè també en ella es fa un ús injustificat del llenguatge. És a dir, Nietzsche s'adona que està usant el mateix llenguatge per criticar el llenguatge que tant menysprea i, tanmateix, no té més remei que acceptar la contradicció.

& 8. La "veritat" és una creació social establerta mitjançant una convenció que l'ús i el costum han fet que acabem adoptant com una norma inviolable. La veritat, en el fons, no és més que una il·lusió, una ficció, una creació nostra. Però no hem oblidat que ho és. Hem oblidat que nosaltres n'hem sigut els creadors; d'aquí que Nietzsche la compari amb monedes que n'han perdut la imatge i que ara se les considera com a metall.

Nietzsche torna a subratllar la distinció entre un sentit moral de la veritat i un sentit extramoral d'aquesta. Aquest darrer, és el que més li interessa, ens mostra la radical falsedat que hi ha en tot llenguatge. És després d'establir, d'una manera convencional i mitjançant un pacte, aquest sentit de veritat quan apareix el sentit moral de la paraula "veritat". A partir d'aquest moment, podem qualificar de mentider (en un sentit moral) qualsevol individu que no utilitzi les metàfores conceptuals pròpies del llenguatge respectant les normes que la resta hem establert com a vàlides. En definitiva, només s'acceptarà en societat a aquell individu que usi d'una manera correcta les metàfores establertes per convenció (mentider serà, per exemple, qui ens digui: ahir vaig estar conversant amb un lleó, perquè, segons les nostres convencions lingüístiques, la paraula lleó designa un ésser viu amb el qual és impossible mantenir una conversa). Aquesta veritat establerta convencionalment, tot i que falsa en el seu origen més profund, és necessària per a la societat.

La "veritat" extramoral està, doncs, vinculada a l'interès social, tot i que ella mateixa provingui de l'oblit de la seva mentida original.

Els éssers humans ens distingim dels animals en el fet que, partint de les nostres impressions intuïtives originàries, som capaços de construir sobre aquestes tot un univers fictici de conceptes que utilitzem per a poder comunicar-nos i conuiuïre en societat. No obstant això, acabem sent esclaus d'aquells conceptes que hem construït, que es converteixen en "allò regulador i allò imperatiu", n'oblidem el caràcter de ficció inicial en considerar-los sense més com la veritat. Les intuïcions primitives mitjançant les quals establim el nostre primer contacte amb la realitat són úniques i irrepetibles (i per això immanejables per a la comunicació), perquè la mateixa realitat no és més que un canvi constant i incessant.

Davant d'això, els conceptes construïts sobre elles pretenen aplicar-se a un gran nombre de circumstàncies i, ja només per aquest fet, falsegen una realitat que mai pot sotmetre's a uns esquemes tan rígids. Els éssers humans, no obstant això, es resisteixen a creure en la falsedat radical dels conceptes, ja que això seria com destruir les fantasies, els castells d'arena que ells mateixos han construït.

No obstant això, de tot el que s'ha dit no podem extraure la conclusió que Nietzsche menystingui el llenguatge i al seu creador, l'ésser humà. Ans al contrari, admira la capacitat constructora i la inventiva d'aquest ésser que ha estat capaç de construir un edifici tan complicat com és el llenguatge, mostra de la capacitat que tenim de dominació sobre la natura. Però aquell llenguatge descansa sobre uns fonaments tan inestables com les teranyines. Per això, el llenguatge (en tant que conjunt de metàfores que és) ens allunya de l'autèntica veritat, de l'autèntica realitat, la qual, per la pròpia estructura del llenguatge, no podrà ser mai aconseguida.

La veritat que volem establir mitjançant el llenguatge no és més que una veritat construïda pel mateix ésser humà. ¿Quin valor té aleshores que la "trobem"? És com l'exemple del text de l'objecte amagat darrere d'un matoll i després trobat per nosaltres mateixos. Es tracta, al capdavant, d'una altra versió de les crítiques tradicionals fetes a la manera de raonar sil•lògic: si afirmo que "en Joan és home" i després dic que "Tots els homes són mortals", puc extraure com a conclusió que "en Joan és mortal", i potser creuré haver descobert una veritat nova. Però, en realitat, era una veritat que ja coneixia en establir les definicions d'"home" i "mortal". Així, el llenguatge només ens permet establir veritats que ho són mitjançant les definicions que nosaltres mateixos hem establert, és a dir, el llenguatge és el resultat d'un procés d'antropomorfització.

No oblidem, finalment, que el mateix primer contacte de l'ésser humà amb la realitat és també a partir de metàfores, encara que siguin intuïtives i úniques, i que tota metàfora du amb ella una deformació de la realitat la qual es converteix, així, en una cosa inassolible.

& 9. Els éssers humans només podem viure segurs en la realitat deformant-la, modelant-la segons els nostres interessos i, encara més: oblidant-nos que hem emmascarat l'autèntica

realitat mitjançant metàfores que no ens són útils. Hem de ser conscients que uns altres éssers vius perceben la realitat d'una manera diferent a la nostra i capten, per exemple, colors o sons inaccessibles per a nosaltres. No és ni tan sols lícit preguntar-nos quina de totes aquestes percepcions és la més correcta perquè cap d'elles ho és, ja que no hi ha un criteri que ens permeti distingir-la. Totes i cada una depenen d'una perspectiva, d'un punt de vista diferent i tan valuós com qualsevol dels altres. A un gat, la seva manera de percebre el món li resultarà més valuosa, perquè li és útil per a espavilar-se en la vida. El mateix exactament passa amb nosaltres.

Però ¿què és una percepció correcta? Aquella en què l'objecte percebut troba una expressió adequada en el subjecte que el percep. Però no hi ha cap percepció correcta, tota percepció és una interpretació per part del subjecte que percep, cosa que implica una manipulació.

Així doncs, ni tan sols la percepció sensorial ens pot mostrar mai l'autèntica realitat, sinó una realitat ja deformada. Només així s'expliquen les diferents percepcions dels distints éssers vius. Allò que passa és que en repetir-se una vegada i una altra una mateixa percepció en presència d'un mateix estímul tendim a establir un vincle indestructible entre ambdós i a pensar, equivocadament, que la nostra percepció és un reflex fidel d'un cert objecte que actua com a estímul.

Aquest raonament erroni és similar a l'utilitzat en els processos inductius. En la inducció, per exemple, concloem que perquè l'aigua sempre ha bullit en posar-la al foc, el mateix passaria necessàriament demà si es repetís la situació. Però aquest pas és (com ja va aclarir Hume en la seva crítica al concepte de causalitat) absolutament injustificat per estar basat únicament en el nostre costum que les coses han ocorregut sempre així. Així doncs, per molt que es repetís una metàfora, mai podrà ser real; seguirà sent una metàfora.

& 10 . Sembla doncs, que l'autèntica realitat, sigui com sigui aquesta, resulta ser una cosa radical inaccessible per a l'ésser humà, perquè partim ja de la base que nosaltres interpretem ja aquella realitat d'una manera peculiar des d'una certa perspectiva (perspectivisme), des de la manera com estan configurats els nostres òrgans sensorials. No obstant això, davant d'aquesta postura es troba la d'aquells que creuen en el rigor de la ciència i que aquesta ens desvetlla l'existència d'unes lleis de la natura que en reflecteixen d'una manera perfecta el funcionament.

Però, ¿què són exactament aquestes lleis de la natura? Per als creients en el poder i en la veracitat de la ciència, aquestes lleis expressarien certes regularitats que es donen en el món real (per exemple que Velocitat = Espai/ Temps). No obstant això, Nietzsche qüestiona aquesta creença ingènua: si nosaltres tinguéssim capacitats sensorials distintes, aleshores aquestes regularitats no ens semblarien així. O fins i tot en construiríem unes altres totalment diferents.

Per això, per a Nietzsche, les lleis de la natura expressarien en realitat la manera com nosaltres la percebem. Són, doncs, més lleis nostres (nosaltres les creem) que no pas lleis de la natura i tenen, per tant, un caràcter subjectiu.

Així, seguint l'exemple anterior ($V = E/T$), ¿d'on sorgeix exactament aquesta llei? Dels conceptes de "velocitat", "espai" i "temps", conceptes que, no s'ha d'oblidar, són igual de metafòrics que qualsevol altre concepte, i són un producte de la nostra manera peculiar d'interpretar la realitat. És com l'exemple de l'objecte amagat en el matoll del paràgraf 8: no té res de meravellós que $V = E/T$, perquè ha de ser necessàriament així tal i com nosaltres hem anat definint aquests conceptes. Així s'explica igualment que, amb la mateixa "necessitat", definim l'espai com $E = V \times T$, i el temps com $T = E/V$.

Així, doncs, aquestes lleis de la natura només expressen la perspectiva des de la qual nosaltres, d'una manera completament subjectiva, interpretem la realitat. Només podem captar aquesta realitat d'una manera metafòrica i sempre allunyats, per les imposicions de la nostra pròpia constitució, d'una "autèntica realitat" que ens resultarà en tot moment inassolible.

& 11 Així doncs, la ciència i el treball científic signifiquen un pas més en aquell allunyament de la realitat dut a terme contínuament pels éssers humans. El llenguatge havia creat ja un món de conceptes ficticis necessaris per al nostre maneig de la realitat però totalment allunyats d'aquesta. La ciència, per la seva banda, crea tot un entramat de relacions fictícies entre aquests conceptes, igual que les abelles reomplen les bresques (metàfora dels conceptes lingüístics) fixant, així, la il·lusió que aquelles relacions són autèntiques, que hi són de veritat en la natura i que n'expressen el funcionament.

Però la suposada veritat científica no és més que una entre altres moltes veritats, totes elles igualment vàlides. Tot i que la ciència rebutja orgullosament qualsevol altra interpretació possible de la realitat, i considera la seva com l'única vàlida. Mitjançant la creació d'un món fet a la seva imatge, i que obliga als altres a compartir, el científic pretén protegir-se del caos que és la realitat, i obtenir un sentiment de seguretat.

& 12. L'ésser humà és un constructor de metàfores per natura o, més aviat, per necessitat natural i vital, ja que sense les metàfores que són comunes al llenguatge i a la ciència no hauria pogut subsistir. Però aquest impuls instintiu a construir metàfores no s'esgota únicament amb el llenguatge i la ciència, sinó que troba un camp nou d'extensió en l'art.

El món de l'art i el món dels somnis guarden, segons Nietzsche, un alt nombre de similituds, ja que en ambdós capgirem l'ordre de les coses que la ciència ens ha ensenyat a acceptar com a normal. En ells, creem metàfores noves o canviem i barregem el significat de les que havíem après a utilitzar d'una única i inviolable manera.

La importància donada al somni i a l'art pels antics grecs a través, per exemple, dels mites que ells crearen és una de les causes de l'admiració de Nietzsche per aquella cultura.

& 13. L'ésser humà té una tendència inevitable a deixar-se enganyar (el món de conceptes que ha construït mitjançant el llenguatge no és més que el resultat d'aquesta tendència). Així, l'art significa dur a l'últim extrem aquest afany per deixar-se enganyar. D'aquí el plaer que extraiem en submergir-nos en una novel•la, una obra de teatre o una pel•lícula, deixant-nos enganyar per ella i arribant a viure-la com una cosa real.

És evident que la intel•ligència també té molt a veure en la creació d'aquestes obres artístiques, però és una intel•ligència usada d'una manera distinta a la usual. En el llenguatge i la ciència el llenguatge actuava com un serf que havia d'adaptar-se a unes convencions ja establertes i de les quals no podia escapar sota la pena d'enfrontar-se al rebuig social i a la incomprensió. Ara, gràcies a l'art, la intel•ligència passa a actuar com a senyor. És ella la que fa i desfà al seu caprici, la que crea sense límits ni barreres que la constrenyeixin. L'ésser humà és ara l'amo de les coses que construeix, i juga amb els conceptes creant així l'obra d'art.

Nietzsche, així, ha anat introduint una distinció molt important, en la qual aprofundirà en el següent i darrer paràgraf: la distinció entre home racional i home intuïtiu. El primer seria el científic, però també la majoria dels éssers humans que en gran mesura actuem d'acord amb normes, lleis i conceptes convencionalment acceptats com a vàlids en la nostra societat. Aquest home racional es caracteritza, doncs, per l'ús de conceptes sense qüestionar-se'n mai l'origen ni la validesa. Davant d'ell, l'home intuïtiu, l'artista, que fa ús de les seves intuïcions, i juga amb aquestes, i destrueix i transforma els conceptes dels quals l'home racional es mostrava tan orgullós. Per a Nietzsche, els conceptes són inferiors a les intuïcions, entre altres coses, perquè els conceptes són construïts pels éssers humans a partir de les nostres intuïcions originàries, única manera vàlida d'acostar-nos (només acostar-nos) al coneixement de la realitat autèntica. Intuïció i abstracció són, per a Nietzsche, enemics naturals. Per això, també ho seran l'home intuïtiu i l'home racional.

& 14. Aquesta distinció entre home racional i home intuïtiu és ara analitzada d'una manera més profunda. Partint del fet que ambdós designen "dominar la vida", podem assenyalar les diferències següents:

a) Home racional: es definiria per la "precisió", la "prudència" i la "regularitat", característiques aquestes fruit d'un ús repetit i constant dels conceptes mitjançant els quals es reforça aquella regularitat en la natura (regularitat que no és real) per així poder conèixer-la i dominar-la.

b) Home intuïtiu: és com un infant que juga amb les intuïcions i els conceptes modelant-los a voluntat i creant d'aquesta manera metàfores noves i personals. D'aquesta manera frueix de la creació i viu amb major intensitat els seus sentiments, tant de goig com de sofriment. Per això domina la vida: perquè la viu i la sent d'una manera molt més intensa que el previsor i cerebral home racional, el qual li n'ha tret la frescor i l'ha encaixonada en una cel•la de conceptes rígids i freds (aquell columbarium).

Nietzsche identifica l'home racional amb l'estoic, aquell individu que intenta negar els seus sentiments i emocions en acceptar d'una manera resignada les desgràcies que li esdevenen i sense trobar, o bé la força de voluntat necessària per lluitar contra elles, o bé la capacitat de sentir el sofriment i l'angoixa d'una manera tal que el facin cridar de dolor com li passa a l'home intuïtiu. L'home estoic és, així, el cim del fingiment, ja que intenta enganyar els seus sentiments.